NGHỆ THUẬT TỔ CHỨC HÀI HOÀ CUỘC SỐNG GIA ĐÌNH VÀ NGHIÊN CỨU KHOA HỌC CỦA PHỤ NỮ TRÍ THỨC THỜI ĐẠI HIỆN NAY

ThS. Bùi Thị Hường
Khoa Sư phạm, ĐHQG Hà Nội

Mỗi thời đại khác nhau, tính chất của gia đình cũng có những điểm khác nhau. Thời của chúng ta hiện nay là thời của văn minh tin học. Ở đây, khoa học công nghệ phát triển nhanh như vũ bão, do đó đã xuất hiện kiểu gia đình hiện đại, khác với kiểu gia đình ngày xưa.

Gia đình hiện đại là một gia đình mà các thành viên, đặc biệt là giữa vợ và chồng vừa độc lập sáng tạo, vừa chủ động đóng góp tài năng của mình vào xây dựng cuộc sống hạnh phúc.

Trong gia đình kiểu cũ phong kiến ngày xưa, người vợ phải phụ thuộc vào người chồng rất nhiều, người con phải làm theo những gì cha mẹ sắp đặt. Chúng ta cũng thấy rất rõ, những gia đình trí thức ngày xưa, người vợ thường không phải làm gì cả, chỉ ở nhà nội trợ. Nhưng ngày nay thì khác hẳn, phụ nữ bị cuốn hút vào công việc của xã hội rất nhiều. Trong hàng ngũ trí thức, lực lượng phụ nữ ngày càng đông đảo. Ngay ở trong ngành giáo dục đào tạo chúng ta cũng thấy rất rõ: Số nữ có trình độ học vấn từ thạc sĩ, tiến sĩ trở lên ngày càng đông đảo về số lượng và phong phú về chất lượng. Đặc biệt, số nữ tham gia làm công tác lãnh đạo ngày càng nhiều. Riêng ở Khoa Sư phạm, Đại học Quốc gia Hà Nội từ chủ nhiệm khoa đến các trưởng Bộ môn tuyệt đại đa số là nữ với trình độ học vấn từ thạc sĩ đến PGS.TS.

Theo lý thuyết tổng sinh lực và sinh lực thừa của Tiến sĩ Đỗ Văn Khang đã công bố trong cuốn sách Nghệ thuật học, Nxb ĐHQG Hà Nội, năm 2001 thì công việc xã hội càng tăng thời gian phụ nữ giành cho gia đình càng giảm và tài năng sáng tạo của họ càng cao. Tình

hình đó đẻ ra một mâu thuẫn khó giải quyết là: đóng góp xã hội càng tăng thì chức năng người vợ, người mẹ trong gia đình của người phụ nữ trí thức không thể nào được như trước. Như vậy, ở đây nảy sinh vấn đề phải có nghệ thuật tổ chức hài hoà giữa cuộc sống gia đình và công tác khoa học của người phụ nữ trí thức.

Phân tích công việc của người phụ nữ trí thức trong gia đình hiện đại, chúng ta thấy: Sự nghiệp của họ có một ý nghĩa rất lớn bởi vì nó gắn với lý tưởng, lẽ sống của người phụ nữ hiện nay. Tuy nhiên, họ vẫn mang nặng ý thức "Mình là người phụ nữ Việt Nam" nên không thể nào coi nhẹ công việc gia đình cũng như sự chăm sóc lo toan cho chồng con hàng ngày bởi gia đình, chồng, con cũng là lẽ sống của người phụ nữ; Do đó càng cần phải có kế hoach cụ thể, tỉ mỉ, rõ ràng nhưng hết sức khoa học để có thể làm tròn chức năng người vợ, người mẹ đồng thời vẫn phát huy hết năng lực trong công tác chuyên môn và nghiên cứu khoa học của người phụ nữ.

Với cương vị là nữ giảng viên của Khoa Sư phạm, Đại học Quốc gia Hà Nội, tôi xin được trao đổi cùng chị em phụ nữ những kinh nghiệm nhỏ bé của mình trong việc tổ chức hài hoà cuộc sống gia đình với công tác chuyên môn và nghiên cứu khoa học.

Chúng ta biết rằng, điều thuận lợi trong cuộc sống hiện đại đối với phụ nữ hiện nay là đã có rất nhiều phương tiện hỗ trợ công việc cho người phụ nữ. Người phụ nữ không còn phải mất nhiều thời gian như trước đây vào những việc giặt giũ, cơm nước cho chồng con. Hơn thế nữa, mọi dịch vụ phục tận nơi cho sinh hoạt hàng ngày cũng phát triển không ngừng. Song, người phụ nữ trí thức đừng bao giờ quên rằng để tạo ra bữa cơm đầm ấm gia đình thì không một dịch vụ nào có thể thay được vai trò chủ chốt của người vợ. Chính vì thế, cái khéo của người phụ nữ là biết tận dụng những thuận lợi mà xã hội hiện đại ban cho ở mức độ nào là vừa đủ, điều quan trọng là phải biết cuốn hút chồng con cùng tham gia vào công việc gia đình một cách vui vẻ. Mặt khác, người phụ nữ cũng cần có một thời gian biểu cụ thể để làm chức năng người vợ, người mẹ và công tác chuyên môn cùng việc nghiên cứu khoa học.

Trong gia đình trí thức hiện nay có hai trường hợp đáng lưu ý:

Hoặc là, người phụ nữ có trình độ khoa học thấp hơn người chồng

Hoặc là người phụ nữ có chồng lại thấp hơn mình về học vấn, địa vị xã hội.

Ở trường hợp 1 thì dễ hơn nhiều, nhưng điều quan trọng ở người phụ nữ là phải biết tận dụng những tri thức của chồng để bổ sung cho tri thức của mình, kéo chồng vào ủng hộ cho việc hoạt động nghiên cứu khoa học của mình. Sự khéo léo này làm cho chính người chồng rất vui vì anh không chỉ là người chồng mà còn là người thầy của vợ.

Trường hợp 2 thì khó hơn nhiều. Tất cả mọi lời ăn tiếng nói, cách cư xử người vợ phải làm sao tránh để người chồng rơi vào mặc cảm. Nếu có thể, phải tạo điều kiện và động viên anh nâng cao trình độ ngang bằng vợ hoặc trên vợ. Người phụ nữ trí thức đối với con cái cũng có cái khó riêng vì họ rất bị hạn chế bởi thời gian để tâm sự, khuyên nhủ con mình mà điều này lại rất cần đối với trẻ. Chính vì vậy, người phụ nữ càng cần phải có nghệ thuật tổ chức nhiều hình thức để tạo ra môi trường sống hoà đồng trong gia đình.

Ví dụ: Thỉnh thoảng gia đình nên tổ chức những buổi đi chơi ngoài trời và xa nhà trong phạm vi có thể. Trong những lúc đi chơi như thế, người mẹ có thể gần gũi con hơn, người vợ có thể hiểu biết chồng hơn. Đặc biệt, đối với những phụ nữ trí thức tham gia lãnh đạo thì thời gian giành cho gia đình lại càng khó khăn. Do đó, họ càng cần đến sự khôn khéo từ chối hoặc hạn chế tối đa những cuộc mời mà lại trùng với những buổi hẹn trong chương trình với chồng con.

Riêng lĩnh vực nghiên cứu khoa học, ngoài sự say mê và cố gắng của bản thân, người phụ nữ trí thức rất cần khéo léo đưa việc nghiên cứu khoa học của mình thành lý do của các cuộc chuyện trò trong gia đình. Tuy nhiên, cuộc chuyện trò này trước hết là cuộc chuyện trò với chồng.

Thí dụ: Khi nghiên cứu đến khái niệm "*thực nghiệm giáo dục*" để viết giáo trình cho Bộ môn phương pháp dạy học toán, tôi đã tham khảo rất nhiều sách. Có sách viết:

- "Thực nghiệm giáo dục cho phép ta tạo nên những tác động sư phạm, từ đó xác định và đánh giá kết quả của những tác động đó.

- Thực nghiệm giáo dục cho phép ta khẳng định hoặc bác bỏ một giả thuyết khoa học đã đề ra.

- Trong thực nghiệm giáo dục, ta cần giải thích kết quả, làm rõ nguyên nhân bằng lý luận hoặc bằng sự phân tích quá trình thực nghiệm.

- Thực nghiệm giáo dục là một phương pháp rất có hiệu lực, song thực hiện nó rất công phu, vì thế ta không nên lạm dụng nó...". Tất cả những điều trên chỉ là những giải thích hoặc nói về chức năng và nhiệm vụ của thực nghiệm mà vẫn chưa giải đáp cho tôi được bản chất của khái niệm thực nghiệm mà tôi đang cần tìm. Để đi đến định nghĩa khái niệm về thực nhiệm giáo dục, tôi tìm cách trò chuyện với chồng vì tôi biết nhà tôi là một nhà sư phạm đã có bốn mươi năm công tác, anh ấy không bao giờ viết hộ tôi mà tôi cần phải biết khai thác để anh ấy nói ra những gợi ý cho tôi.

Do vậy, lựa lúc nhà tôi rảnh rỗi, tôi liền hỏi: Theo anh, thực nghiệm và thí nghiệm khác nhau ở điểm nào? Vừa lúc đó cậu con trai lớp 10 đi học về, nhà tôi đem câu hỏi của tôi hỏi cậu con trai: "Con thấy thí nghiệm có khác với thực nghiệm không"

Cậu con trai rất cảnh giác với câu hỏi của Ba cháu. Song cháu đã nhanh trí trả lời: "có chứ ạ" ít nhất là khác hai chữ: "*Thí*" khác với chữ "*Thực*". Nhà tôi khen cháu "Khá lắm".

Sau khi cháu vào nhà trong, tôi hỏi nhà tôi: "Tại sao anh không bắt con giải thích tiếp?" Nhà tôi nói : Sự thông minh của con người chỉ hơn một chút đó thôi. Trên lớp cho các cháu mổ một con ếch để xem cấu tạo cơ thể. Ếch chết cũng không sao; nhưng không thể đem một trường học, một thế hệ học sinh ra thí nghiệm, mà chỉ có thể tiến hành thực nghiệm một giả thuyết khoa học đã được nghiên cứu công phu, cẩn trọng, giả thuyết đó có khi còn phải được Hội đồng Giáo dục cấp Quốc gia cho phép. Cho nên, chữ "thí" khác xa chữ "thực" về mức độ trách nhiệm, hiệu quả là như vậy.

Ở đây, tôi không dám giảng giải điều gì mà chỉ muốn nói về cách thức nhẹ nhàng đem cả một vấn đề định nghĩa một khái niệm về khoa học giáo dục vào câu chuyện gia đình bao gồm cả mức độ giao tiếp của cha mẹ với con cái làm cả nhà tạo được không khí vui vẻ và bổ ích. Quả thật, từ câu chuyện vui vẻ với chồng con, tôi đã đặt bút viết ra nháp quan điểm của mình về thực nghiệm giáo dục và nhờ chồng tôi sửa: Cuối cùng tôi đã có được một khái niệm về thực nghiệm giáo dục: *"Thực nghiệm giáo dục thực chất là quá trình thể nghiệm, đem những kết quả nghiên cứu về lý luận, những giả thuyết khoa học hoặc đem một thành tựu giáo dục mới của nước ngoài ứng dụng làm thử ở một số địa điểm để tạo ra những tác động sư phạm, từ đó có cơ sở để đánh giá mức độ thành công hay thất bại của vấn đề nghiên cứu."*

Có một điều nữa mà tôi thấy cần trình bày ở đây đó là: những ảnh hưởng tốt đẹp của nghệ thuật vào cuộc sống gia đình. Nhà tôi thường treo đầy tranh đẹp trên tường; lúc làm việc ở nhà, tôi thường mở nhạc nhẹ làm nền cho suy nghĩ. Làm thế người thấy thỏa mái và phấn chấn hơn. Như chúng ta đã biết, Anhxtanh mới đầu chỉ là một nhân viên bậc hai của phòng thí nghiệm; còn Poăngcarê lúc đó là một viện sĩ Hàn lâm. Cả hai đều hướng vào nghiên cứu thuyết tương đối nhưng khác nhau ở chỗ: Nhà bác học Poăngcarê ngày lại lại ngày chỉ chăm chú vào những công thức khô cứng, còn Anhxtanh sau giờ làm việc thường chơi viôlông, nghe nhạc, tham dự các buổi bình thơ, các câu lạc bộ nghệ thuật. Bỗng một hôm, loé lên như một tia chớp, Anhxtanh nhờ nghệ thuật tác động vào giác quan thứ sáu làm ông cảm thấy như có một lực lượng mách bảo một mắt xích kỳ diệu dẫn ông tới kết luận về thuyết tương đối.

Khi thấy Anhxtant công bố thành tựu khoa học của mình Poăngcarê buông bút thở dài: "Ta chậm một bước rồi". Về sau, để cảm ơn nghệ thuật, Anhxtanh gọi nghệ thuật là một thứ "Siêu lôgíc".

Phụ nữ, nhất là phụ nữ trí thức sao lại không đem *Siêu lôgíc* vào làm cuộc sống gia đình thêm phong phú hơn, tế nhị hơn.

Thú thật với chị em rằng: tôi không phải là nhà văn, nhà thơ đồng thời cũng không phải giảng dạy các môn xã hội, tôi là một nhà chuyên môn toán mà nhiều người vẫn cho là khô khan, nhưng nhiều lúc tôi cũng tập làm thơ để bổ sung cho trí tuệ của mình. Tôi biết, thơ là lĩnh vực tâm hồn. Một trí tuệ minh mẫn chỉ có ở một tâm hồn phong phú. Do đó, những lúc tâm hồn trỗi dậy những cảm xúc mãnh liệt, tôi không bỏ qua thời cơ đó bằng cách ghi lại thành những vần thơ cho dù chỉ là những vần thơ mộc mạc chưa nhiều chất nghệ thuật. Điều quan trọng ở đây là: thơ làm cho tôi thêm yêu cuộc sống, yêu gia đình; Thơ tiếp cho tôi nhiều cảm hứng và sức mạnh trên con đường phấn đấu cho chuyên môn và nghiên cứu khoa học.